

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Jild 3, Son 12/2

2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/2 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич - юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодири Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазиранлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Тахририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

<i>Axmedov Oybek Saparbaevich</i> ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА СОЛИҚ-БОЖХОНА ТЕРМИНОЛОГИЯСИДА АНТОНИМИЯ ҲОДИСАНИНГ ЎРНИ.....	10-18
<i>Нематова Мафтуна</i> ЛАКУНА И ТИПОЛОГИЯ ЛАКУН	19-24
<i>Hamroyeva Shahlo Mirdjonovna, Matyakubova Noila Shakirjonovna</i> MOSLASHTIRISH JARAYONIDA O'ZBEK VA INGLIZ TILIDAGI SODDA GAPLARNING SINTAKTIK TAHLILI.....	25-32
<i>Jo'rayeva Nilufar Sobirjon qizi</i> "SMILE" VA "TABASSUM" TUSHUNCHALARINING LINGVISTIK IFODASI (INGLIZ VA O'ZBEK TILLARI MISOLIDA)	33-38
<i>Sidiknazarova Zulfiya Mirsharapovna</i> BADIY TARJIMA TAHLILINING NAZARIY ASOSLARI	39-43
<i>Jumanova Shahnoza Ikromjonovna</i> IJTIMOIY – PSIXOLOGIK MOTIVNI ANGLATISHDA PEYZAJNING O'RNI	44-50
<i>Achilov Oybek Rustamovich</i> ILGAR SURISH VOSITALARINING BADIY ASAR SARLAVHASIDA TASNIFLANISHI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	51-57
<i>Axmedova Madinabonu Maxmudjonovna</i> XALQ NASRI JANRLARINING O'ZARO MUNOSABATLARI	58-62
<i>Isroilova Manzura Jamolovna</i> FRANSUZ KOMPARATIV FRAZELOGIZMLARINING USLUBIY XUSUSIYATLARI	63-68
<i>Кенжабоев Шокир Абдулхалимович</i> ОСОБОЕ МЕСТО В ИЗУЧЕНИИ И РАЗВИТИИ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ШКОЛАХ УЗБЕКИСТАНА	69-74
<i>Fayziyev Bahodir Baxshullayevich</i> J. K. ROULINGNING "GARRI POTTER VA AFSONAVIY TOSH" ASARIDAGI TO'QIMA NOMLAR VA REALIYALAR HAMDA ULARNING RUS VA O'ZBEK TILLARIGA TARJIMASI	75-79
<i>Mamatqulova Shoxsanam Isroil qizi</i> OLAMNING O'ZBEK LISONIY TASVIRIDA "FIDOIYLIK" KATEGORIYASI	80-84
<i>Тухтаева Фарида Исматуллаевна</i> ИССЛЕДОВАНИЕ СТЕРЕОТИПОВ РОМАНАХ ПЕРЛ БАК	85-90
<i>Radjabova Dildora Raximovna</i> PIRIMQUL QODIROVNING "YULDUZLI TUNLAR" ASARI INGLIZCHA TARJIMASIDA BOBUR PSIXOLOGIYASI	91-96
<i>Mansurova Shohista Ismailovna</i> BADIY TARJIMANING MAQSADI, VAZIFALARI VA TARJIMA METODLARI	97-102
<i>Ermatov Ixtiyor</i> SIRDARYO VILOYATI TOPONIMLARI.....	103-108

<i>Axmedjanova Farida Djavairovna</i> GRAMMAR INSTRUCTION IN COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING	109-114
<i>Saitov Suxrob Djumaydillayevich</i> ARTISTIC INTERPRETATION AND RESOLUTION OF HUMAN TRAGEDIES IN THE STORY	115-119
<i>Тўрабоева Ҳакима Усмонжон қизи</i> ФИРДАВСИЙ ДАҲОСИГА МЕҲР	120-124
<i>Toshpo'latova Xusniya Matayusub qizi, Normamatov Farrux Komiljon o'g'li</i> INGLIZ REKLAMA SHIORLARI TARJIMASI JARAYONIDA SHAKL VA MA'NO MUVOFIQLIGI	125-129
<i>Абдуманнонов Хожиақбар Акмалжон угли</i> ОСВЕЩЕНИЕ ФРАЗЕОЛОГИИ В СВЕТЕ НАУЧНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ (краткий обзор на примере учебных пособий и словарей узбекского языка).....	130-136
<i>Абдуллаева Раъно Хикматовна</i> РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ КОНЦЕПТА «ДРУГ/ДРУЖБА» В РУССКОЙ И УЗБЕКСКОЙ ПОСЛОВИЧНОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА	137-144
<i>Hamidova Sayyora Nurmatovna</i> TILSHUNOSLIKNI MENTALINGVISTIK BOSQICHIDA KOGNITIV TADQIQOTLAR.....	145-151
<i>Rustamova Dilrabohon</i> ATAMALAR LUG'ATINING UMUMIY VA FARQLI TOMONLARI	152-157
<i>Khazratqulova Ozoda Abduganiyevna</i> EXPRESSION OF THE CONCEPT OF FORGIVENESS IN LEXICOGRAPHIC SOURCES AND ARTISTIC LITERATURE	158-162
<i>Farmonov Nurbek Pulatovich</i> WEB OF SCIENCE MA'LUMOTLAR TIZIMIDAN FOYDALANISH	163-169
<i>Xojjiyeva Oynisa Shabonovna</i> ALISHER NAVOIY ASARLARIDA TURKIY XALQLAR MAQOLLARINING AKS ETISHI	170-176
<i>Norqobilov Sanjar Rahmat ugli</i> COMPARING COMPUTATIONAL LINGUISTICS APPROACHES ACROSS LANGUAGES	177-182
<i>Mamarasulova Iroda Jumanovna, Xojimetov Sa'dulla Jumanazarovich</i> ANGLIYA UYG'ONISH DAVRI ADABIYOTI	183-190
<i>Ho'jamqulov Anvar Jozilovich</i> OMON MUXTOR ROMANLARIDA POETIK USLUB QIRRALARI.....	191-196
12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР	
<i>Кутыбаева Елизавета Дуйсенбаевна, Аманязова Света Байниязовна</i> ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ОРГАНОВ ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	197-203
<i>Мирзаабдуллаева Матлуба Рустамовна</i> СУВДАН ФОЙДАЛАНУВЧИ ВА СУВ ИСТЕЪМОЛЧИСИ ТУШУНЧАЛАРИНИНГ ҲУҚУҚИЙ АҲАМИЯТИ ХУСУСИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР	204-209
<i>Toshkanov Nurbek Bahriddinovich</i> BILIMLAR IQTISODIYOTI VA INTELLEKTUAL MULK: TIJORATLASHTIRISHNING BA'ZI HUQUQIY JIHATLARI VA MUAMMOLARI	210-216

Nishonov Abdulloh Ubaydulloh o'g'li
ATOM ENERGIYASINI JOYLASHTIRISHNING XALQARO EKOLOGIK TALABLARI 217-223

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna
OLIY TA'LIM MUASSALARIDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI 224-228

Sadullayeva Shahlo Azimbayevna, Parmankulov Farxodjon Nurali o'g'li
TYUTORLAR ISH JARAYONIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI
TATBIQ ETISH METODIKASI 229-233

Pirimova Nargiza Adilovna
SPORT-TAYYORGARLIK MASHG'ULOTLARIDA BALANDLIKKA SAKROVCHI QIZLARNING
O'QUV-MASHG'ULOT JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH 234-239

Tangirqulov Elmurod Aliyarovich
BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA ATROF-MUHITNI ASRASH ORQALI EKOLOGIK
TARBIYA BERISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS
XUSUSIYATLARI VA "YASHIL MAKON" MODULLARI 240-244

Xayrov Rasim Zolimxon o'g'li
BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARINING KASBIY-METODIK TAYYORGARLIGINI
TAKOMILLASHTIRISHDA TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING QO'LLANILISHI 245-258

Ahmadjonova Odina Anvarjon qizi
ZAMONAVIY TA'LIM MUHITIDA INGLIZ TILI DARSLARIDA STEAM TA'LIM
TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI: STEAM KOMPETENSIYALAR
TUSHUNCHASI 259-265

Valieva Xolida
AJDODLAR MEROSI - INSONIYAT BOYLIGI 266-271

Djumayeva Dildora Isroilovna
BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTRISHNING
PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI 272-277

Davlatova Nilufar Vosiljonovna
TA'LIM-ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASINI KUCHAYTIRISHDA ZAMONAVIY TA'LIMNING
O'RNI VA MOLIALASHTIRISH MEXANIZMLARI 278-285

Mamaraimova Zebo Shafotovna
YUQORI SINIF O'QUVCHILARINI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK
TAMOYILLARI 286-290

Turayev Yolqin Sherzod o'g'li
KATTA MAKTABGACHA TA'LIM YOSHDAGI BOLALARDA DALILY ASOSLASH KO'NIKMASINI
SHAKLLANTIRISH YO'LLARI 291-295

Abdurasulova Shoira Kushakovna
BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLILIGINI
INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA RIVOJLANTIRISH 296-305

Sottarov Abduvali Umirqulovich
UMUMIY FIZIKA KURSINI O'QITISHDA NANOTEXNOLOGIYA FAN VA TEXNIKA SOHASI
SIFATIDA 306-310

<i>Xushnazarova Ma'mura Nodirovna</i> VOLONTYORLIK FAOLIYATINIG IJTIMOIIY-PEDAGOGIK MUAMMOLARI	311-315
<i>Xushvaqtov Umar Norqobilovich</i> AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANIB O'QUVCHILARDA IMPERATIV TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA KOMPETENSIYANING RO'LI	316-320
<i>Alimqulova Ra'noxon Gulmirzayevna</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARIDA NUTQ MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHGA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	321-326
<i>No'monxonova Muattarxon Nosirxon qizi</i> BO'LAJAK TILSHUNOSLARDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARKOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI	327-331
<i>Xalikov Faroxidin</i> TA'LIM TIZIMIDA TESTOLOGİYADAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH SAMARADORLIGI	332-339
<i>Abduvaxidov Xusan Abdukulovich</i> OLIY TA'LIM TALABALARIDA INNOVATSION YONDASHUV ORQALI KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH	340-345
<i>Якубова Нафиса Одилжановна</i> ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУССАСАЛАРИДА ЧИЗМАЧИЛИК ДАРСЛАРИДА ТАЛАБАЛАРНИ ИЖОДИЙ-КРЕАТИВ ФИКРЛАШГА ЎРГАТИШ МЕТОДИКАСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	346-354
<i>Karimov Qayum Mamashayevich</i> TALABALARNI KOMPYUTERLI MATEMATIKA TIZIMLARINING GRAFIK IMKONIYATIDAN FOYDALANISH BO'YICHA BILIMINI OSHIRISH	355-360
<i>Yusupova Shoxista Alimjanovna</i> TO'GARAK MASHG'ULOTLARI ORQALI TASVIRIY SAN'AT FANIGA ASOSLANGAN XOLDA O'QUVCHILAR IJODIY QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	361-371
<i>Kasimov Oйбек Омилевич</i> СПОРТДА АХЛОҚИЙ ҚОЙДАЛАР ВА "FAIR PLAY" НОРМАЛАРИНИНГ АҲАМИЯТИ ...	372-378
<i>Abduraxmonov Akbar Abduxamidovich</i> MILLIYLIK VA UMUMINSONIYLIK TAMOIYILLARI UYG'UNLASHUVINING NAZARIY-METODOLOGIK JIHATLARI	379-386
<i>Фазлиддинов Шухрат Фахриддинович</i> ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ЗАНЯТИЯХ ПРИ ИЗУЧЕНИИ КАТЕГОРИИ РОДА ГЛАГОЛА В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗАХ.....	387-394
<i>Jurayev Bobomurod Ramazonali o'g'li</i> TALABALARNING JISMONIY FAOLLIGINI OSHIRISH VA RIVOJLANTIRISH JARAYONINING SAMARADORLIK DARAJASI	395-400
<i>Eshbekova Gulabahor Zafarboyevna</i> МАКТАВГАЧА YOSHDAGI BOLALARNING YOZISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI	401-406

<i>Khidirova Malakhat Qazakhovna</i> ORGANIZATION AND EVALUATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS BASED ON EUTAGOGICAL APPROACHES	407-413
<i>Fayzullayeva Madina Abdumo'min qizi, Xolbo'tayeva Moxinur Temurboy qizi</i> MENEJMENT SOHASINI O'QITISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	414-420
<i>Achilov Nuriddin Abdugafforovich</i> AL-HAKIM AT-TERMIZIY TA'LIMOTINING ILMIY TADQIQI	421-426
<i>Norinov Muxammadyunus Usibjonovich</i> JAMIYAT TARAQQIYOTIDA BO'LAJAK MUHANDISLARNING KASBIY KOMPETENSIYALARINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI	427-432
<i>Begimqulov Zarif Axmadovich</i> JISMONIY TARBIYA YO'RIQCHISINING IJTIMOYIY-MADANIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA MALAKA OSHIRISH JARAYONINING AHAMIYATI	433-438
<i>Izbosarova Zuxro Anatoliy qizi</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARINING KOMMUNIKATIV KO'NIKALARINI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI	439-443
<i>Jumayev Sirojiddin Zafarovich</i> MOLEKULAR BIOLOGIYADAN OQSILLARNING AMINOKISLOTA TARKIBI VA AMINOKISLOTALARNING TASNIFI MAVZUSINI O'QITISHDA MASALA VA MASHQLARDAN FOYDALANISH	444-449
<i>Pulatova Muxabbat Egamberdiyevna</i> BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARIDA INNOVATSION KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI	450-457
<i>Yuldashev Mengali Ziyaduloyevich</i> BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARIDA MUSTAQIL ISHLASH KOMPITENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH	458-463

10.00.00- Филология фанлари

Ermator Ixtiyor
filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent,
Guliston davlat universiteti,
ermator.ixtiyor@mail.ru

SIRDARYO VILOYATI TOPONIMLARI

Annotatsiya. Maqolada Sirdaryo viloyati toponimlarning o'tmishi va bugungi holati, barqarorlashgan va beqaror toponimlar tahlil ettilgan. Viloyat toponimlarining tashkil topishida sobiq sovetlar tuzumining ta'siri, toponimlarni milliyalashtirishda mustaqillik mafkurasining ta'siri haqida fikr yuritiladi. Toponimlar maqolaning illyustrativ materiali sifatida xizmat qiladi.

Tayanch so'z va iboralar: Til, so'z, atama, toponim, toponimik lug'at, barqaror toponimlar.

Ermator Ikhtiyor,
doctor of philological sciences
(DSc), associate professor, Gulistan State University,

NAMES OF SIRDARYA REGION

Abstract. The article analyzes the past and current status of toponyms of the Syrdarya region, stabilized and unstable toponyms. The impact of the former Soviet regime on the formation of regional toponyms and the influence of the ideology of independence on the nationalization of toponyms are discussed. Toponyms serve as illustrative material of the article.

Basic words and phrases: Language, word, term, toponym, toponymic dictionary, stable toponyms.

Эрматор Ихтиёр
доктор филологических наук, доцент,
Гулистанский государственный университет,

НАЗВАНИЯ СИРДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ

Аннотация. В статье анализируется прошлое и современное состояние топонимов Сырдарьинской области, стабилизированные и нестабильные топонимы. Обсуждается влияние бывшего советского режима на формирование региональных топонимов и влияние идеологии независимости на национализацию топонимов. Иллюстративным материалом статьи служат топонимы.

Ключевые слова: Язык, слово, термин, топоним, топонимический словарь, устойчивые топонимы.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V3I12.2Y2023N16>

Ilm-fanning barcha sohalari bo'yicha davr talablariga javob beradigan toponimik tizimlarni yaratish hozirgi kunning dolzarb masalalaridan hisoblanadi. Shu bilan birga, bularni amalga oshirish nihoyatda murakkab, katta kuch talab qiladigan ish ekanligi ham shubhasiz.

O'zbekiston Respublikasi mustaqilligining dastlabki yillaridanoq ma'naviy-ma'rifiy islohotlar, ma'naviy kamolot tarbiyasi masalalari davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Ma'naviyat tushunchasining asosida turuvchi ona tili va uni har tomonlama rivojlantirishga bo'lgan doimiy e'tibor benihoya kuchaydi. Muhtaram Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev o'zbek tiliga davlat tili maqomi berilganining o'ttiz yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimda so'zlagan tarixiy nutqida shunday degan edi: "Globallashuv sharoitida milliy tilimizning sofligini saqlash, uning lug'at boyligini oshirish, turli sohalarda zamonaviy atamalarning o'zbekcha muqobilini yaratish, ularning bir xil qo'llanishini ta'minlash dolzarb vazifa bo'lib turibdi". O'zbek tilini ilmiy asosda har tomonlama rivojlantirish borasidagi bu talab o'zbek tilining, hech istisnosiz, barcha sathlariga oid hodisalarni yanada chuqurroq, yanada xolisroq, yanada kengroq tadqiq etishni taqozo etadi. O'zbek tili kommunikativ va semantikleksik sathidagi ana shunday tadqiq etilishi lozim bo'lgan muammolardan biri toponimlardir. Shuning uchun ham boshqa tilshunosliklarda bo'lgani kabi, o'zbek tilshunosligida ham toponimik tizim tadqiqiga bo'lgan ehtiyoj yanada ortib bormoqda. Leksik strukturadagi bir qancha birliklar, ularning o'zaro munosabatini talqin qilishda tilshunoslikda anchayin umumiy bir fikr shakllangan bo'lsa-da, toponimlar masalasida o'zbek tilshunosligida tamoman bir yechimga kelingan emas. O'zbek tilshunosligi oldida "O'zbekiston taraqqiyotining bugungi yangi bosqichi – milliy yuksalish davri talablaridan kelib chiqib, ona tilimizning jamiyatdagi o'rni va nufuzini oshirish" [1] masalasi turgan ekan, o'zbek tilini dunyo tilshunosligining zamonaviy tadqiq usullari orqali ilmiy asosda chuqur o'rganish maqsadga muvofiq. Shuning uchun toponimiyani tavsiflash o'zbek tilshunosligining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Bu esa mazkur ishning dolzarb ekanligidan dalolat beradi.

Kishilar oq-qorani tanib tirikchilik qila boshlashibdiki, tevarak-atroflaridagi yerlarni, daryo-ko'llarni, tog'laru qir-adirlarni, o'tloq-yaylovlarni ma'lum bir nom bilan atab kelganlar. Dastlabki toponimlar oddiy turdosh otlardan farq qilmaydigan sodda nomlar bo'lgan. Atrof tabiiy muhiti haqidagi tasavvur kengayib, bir buloqni ikkinchisidan, bir o'tloqni boshqasidan, yaqindagi tepalikni narigisidan farqlash ehtiyoji tug'ila boshladi. Shundan so'ng Kattabuloq – Kichikbuloq, Qiziltepa – Ko'ktepa, Tuyayaylov – Echkiyaylov singari murakkabroq joy nomlari paydo bo'lgan. Ijtimoiy ong rivojlangan sari tushunchalar soni ortib geografik nomlar grammatik va semantik jihatdan murakkablasha borgan [3, 176-bet].

Sirdaryo viloyatida joyning xususiyatidan kelib chiqib nomlangan toponimlarni ham ko'plab uchratish mumkin. Masalan, *Darvozaqir* – Boyovut tumanidagi qishloq nomi. Bu tepalik yassi bo'lib, u "*tepacha*", "*qircha*" ma'nolarini olgan. Hozir ham xalq bu joylarini "*qircha*" so'zi bilan ifodalaydi. Qishloq M34 – xalqaro ahamiyatli magistral yo'li (Guliston – Yangiyer shaharlari) oralig'ida nisbatan tepalik(qir)da joylashgan. Shu yerda yashovchi mahalliy aholining aytishiga qaraganda, qishloq dastlab tashkil topgan vaqtlarda qishloqqa kiraverishda darvoza o'rnatilgan. Shu hodisa qishloq nomiga ko'chgan. Darvozali qir // Darvozaqir nomini olgan.

Yana bir joy nomi Energetiklar bo'lib, u Shirin shahridagi xiyobon nomi hisoblanadi. *Energetiklar* – energetika mutaxassislari. Turli ko'rinishdagi energiya ishlab chiqarish va ulardan foydalanish bilan shug'ullanuvchi mutaxassislar [9].

Ko'nchi toponimi Guliston tumanidagi qadimgi (eski) qishloq va bozor nomi. Hayvon terisini oshlab (maxsus ishlov berib), undan asosan oyoq kiyimi va ot anjomlari uchun har xil charm mahsulotlari tayyorlaydigan hunarmand "*ko'nchi*" nomi bilan ataladi. Qishloqda

qadimda asosan ko'nychilar yashagan. Kunchi – terichi, *kunchilik* – terichilik ma'nosida qayd etiladi.

Taltepa Xovos tumanidagi tepalik nomi. *Tal* (arabcha) – tepalik, do'nglik, pastak tog', tuproq va qum uyumi. Bu yerda pleonastik qo'llanish hodisasi natijasida toponim hosil bo'lgan.

Mo'g'ol toponimi Xovos tumanidagi tumanidagi qishloq nomi. *Mo'g'ol*, *mug'ol* – etnonim. Nomning birinchi komponenti qishloq aholisining turkiy mo'g'ol qabilasidan ekanligini ko'rsatuvchi so'z. Mo'g'ullar istilosi davrida O'zbekistonga kelib o'rnashib qolgan turkiy qabilalardan biri *mug'ul*, *mo'g'ul* deb ataladi. Rashididdinning qayd qilishicha, *mo'g'ul* so'zi dastlab *mungol* tarzida qo'llanib, "*kuchsiz, soddako'ngil*" ma'nosini bildirgan. Aholining etnik tarkibi qishloqning nomlanishiga asos bo'lgan.

Sardoba tumani Gumbaz qishlog'ida, Toshkent – Samarqand – Buxoro shaharlarini bog'lovchi M39 avtomagistral yo'li yoqasida joylashgan Yog'ochli Sardoba (Og'ochli sardoba) nomli me'moriy yodgorlik mavjud. U, shuningdek, Mirzacho'lda mavjud bo'lgan 3 ta sardobadan biri va viloyatda shu turdagi yagona inshootdir.

Yog'ochli sardoba o'rta asrlarda "*Xudoysera*" deb ham atalgan. Hozirda unga nisbatan "*Og'och*" nomi ham qo'llaniladi. Sardoba XVI asrda o'zbek hukmdori Abdullaxon (1557-1598) davrida bunyod etilgan bo'lib, uning Amir Temur (1370-1405) davrida qurilishi bilan bog'liq rivoyat bizgacha yetib kelgan. Tarixiy yodgorlik O'zbekiston moddiy va ma'naviy merosning ko'chmas mulk obyektlari milliy ro'yxatiga kiritilgan va davlat muhofazasiga olingan. U Sirdaryo viloyatidagi 4 ta ekoturizm obyektlaridan biri hamdir.

Sayxunobod tumanidagi ko'l nomi *Qamishli* deb nomlanadi. Qamish o'sadigan (o'sgan) joy, to'qay, to'qayzor. *Qamish* so'ziga egalikni bildiruvchi ma'nosidagi sifat yasovchi *-li* affiksini qo'shish orqali yasalgan. Qamishli – bu ko'lning atrofida har doim qamish o'simligi o'sib turganligi Qamishli deb atalishiga sabab bo'lgan.

Joylarni nomlashdagi yana bir o'ziga xoslik, millat nomlari bilan yuritilishida kuzatamiz. Masalan, *Koreyslar* Boyovut va Guliston tumanlardagi mahalla nomi. Sirdaryo tumanidagi qabriston nomi. 1920-yilda respublikaga ko'chib kelgan koreyslar juda ko'pchilikni tashkil qilgan. 1960-1970-yillarda Mirzacho'lni o'zlashtirishda koreys millatiga mansub aholi ham faol ishtirok etgan. Shu joylarda koreyslar yashaganligi uchun ham mahalla va qabristonlar shunday nomlangan.

Turkmanovul Boyovut tumanidagi qishloq nomi. Turkmanlar yashayotgan (yashab o'tgan) qishloqda shunday nom berilgan. *Turkovul* ham xuddi shu kabi nomlangan. U Guliston tumanidagi aholi punkti nomi. Turk millatiga mansub aholi istiqomat qiladigan joy. Turk va ovul so'zlarining qo'shilmasidan hosil bolgan.

Sarmich toponimi Boyovut tumanidagi mahalla nomi. Jizzax viloyati Yangiobod tumanidagi Sarmich qishlog'idan ko'chib kelgan aholi nomiga qo'yilgan. *Sarmich* (Sarmunshiy – Sarmush – Sarmuch – Sarmich fonetik o'zgarishga uchragan) forscha so'z bo'lib, bosh munshiy, bosh kotib degan ma'noni anglatadi. Davlat ishlarini yurituvchi, rasmiylashtiruvchi, devonxona xodimi, kotib [4, 25-bet].

Viloyatda o'tgan yuz yil ichida bir joyning bir necha nomlar bilan atalganini kuzatish mumkin bo'ladi. Masalan, hozirgi Guliston shahri joylashgan yer 1905-yildan Duxovskiy va Spasskiy qishloqlari mamuriy jihatdan birlashtiriladi va temir yo'l stansiyasining nomi bilan Golodnaya step deb yuritiladi [6]. Golodnaya step nomli temir yo'l stansiyasi atrofidagi ishlab chiqarish markaziga Knyajeskiy deb nom berilgan. Bu qishloq 1914-yilda knyaz

N.K.Romanovga qarashli yerda tashkil topganligi uchun shunday nomlangan. 1914-yilda hozirgi Guliston shahri o'rnida Duxovskiy, Spasskiy, Knyajeskiy nomli qishloqlar bo'lgan. 1917-yil 26-noyabrdan Mirzacho'l nomini oldi [7]. 1952-yil 26-fevralgacha Mirzacho'l shaharchasi nomi bilan yuritilgan. Hozirgi Guliston shahri mana shu qishloqlar va shaharcha o'rnida tashkil topgan. 1961-yildan shahar maqomi berilgan va Guliston shahri deb nomlangan.

Shunday bo'lsada Sirdaryo viloyatida takror qo'llanadigan joy nomlarini ko'plab uchratish mumkin. Birgina Do'stlik toponimini tahlilga tortamiz. *Do'stlik* – Boyovut, Xovos va Mirzaobod tumanlaridagi qishloqlar nomi. Viloyatning barcha tuman va shaharlarida *Do'stik* nomli mahallalar mavjud. Guliston shahri markazidan oqib o'tuvchi kanalning nomi ham *Do'stlik*. Sayxunobod tumanidan oqib o'tuvchi kanalning nomi ham *Do'stlik*. Sirdaryo va Sayxunobod tumanlaridagi qabristonlar nomi ham *Do'stlik* deb atalgan.

O'tgan asrning 60-70-yillarida Mirzacho'lini shiddat bilan o'zlashtirish boshlandi. Sirdaryodan Janubiy Mirzacho'l kanali orqali katta miqdorda suv keltirildi. Sobiq Ittifoqning turli hududlaridan Mirzacho'lini o'zlashtirish uchun ko'plab mutaxassislar ko'chib kelishdi.

Bir qator yangi tumanlar, shaharchalar, qishloqlar qurildi. Yangi aholi maskanlariga yangi nomlar berildi. Millati, tili, e'tiqodidan qat'i nazar, barcha mehnatkash xalq bir tan bir jon bo'lib Mirzacho'lini obod qilish uchun jonbozlik ko'rsatishdi. Turli millat va elat vakillarining hamkorligi sharafiga yangi tashkil etilgan qishloq, mahalla va hatto qabristonlarga ham *Do'stlik* nomi berildi.

Do'stlik so'zi ijtimoiy-axloqiy va psixologik tushuncha. O'zaro hurmat, yoqtirish, manfaatlarning umumiyliigi, yaqinlik, bir birini tushunishga asoslangan kishilar o'rtasidagi munosabat shaklini ifodalaydi. *Do'stlik* millat va xalqlar o'rtasidagi ijobiy aloqalarda ham o'z ifodasini topadi. Hozirgi davrda ko'p millatli mamlakatimizning rivojlanishi uchun xalqlar o'rtasidagi do'stlik nihoyatda muhim.

Do'stlik oykonimi haqiqatdan Mirzacho'lni o'zlashtirishda qatnashgan saksondan ortiq millat va elat vakillarining hamkorligi sharafiga berilgan nomdir. Nom rasmiy-ma'muriy tarzda berilgan, xalqlarning ittifoqligi, birgalikda xo'jalik yuritishi, do'stligi kabi omillar uning paydo bo'lishida ijtimoiy asos vazifasini bajargan.

Aslida geografik obyektlarga balandparvoz nomlar qo'yish, chaqiriq yoki shior toponimlarning sonini ko'paytirish, mafkuraviy lof urishning hayotiy siyosat emasligini sho'rolar toponimiyasi ko'rsatdi. Shuning uchun, har qanday joy nomi, jumladan, oykonimlar mustaqillikning muhim ko'rsatkichi, yurt jamoli, xalqning aql-zakovati mahsuli bo'lmog'i kerak.

Masalan, Ahillik nomli toponim (qishloq, mahalla, aholi punkti nomi) viloyatimizda 7 ta, Bahor va Bahoriston nomli toponim 6 ta, Birlashgan 4 ta, Bunyodkor 5 ta, Gulbahor 4 ta, Dehqonobod 6 ta, Do'stlik 15 ta, Zarbdor 3 ta, Ziyokor 4 ta, Ittifoq 4 ta, Islomobod 4 ta, Madaniyat 4 ta, Mangulik 3 ta, ma'naviyat va ma'rifat 6 ta, Mustaqillik 9 ta, Navbahor 4 ta, Navro'z 8 ta, Nurliyo'l, Nurlihayot, Nurlikelajak 5 ta, Paxtaobod, Paxtazor, Paxtakor 12 ta, Tinchlik 6 ta, Shodlik 4 ta, Yangiturmush 2 ta, Yangihayot 7 ta, Quyosh 4 ta va boshqalar. Bu ro'yxatni yana ham davom ettirish mumkin. Bir viloyatda shuncha joy nomlarining qaytarilishi ijobiy holat sanalmaydi, albatta.

Joy nomlari bu tariximizning ko'zgusi. Hatto kishilarning ham o'zlariga atab qo'yilgan ismi bor. Kishilar ismlarini boshqa ismga alishtirmaydilar. Odatda bolaga ism tug'ilgandan so'ng ota-ona tomonidan qo'yiladi. Joy nomlari, toponimlar esa o'sha joyning o'zi bilan birga

tug'iladi. Ba'zan kishilar joy nomlarini suniy ravishda, o'z maqsadlariga muvofiq o'zgartiradilar. Oqibatda bir joyning ikki nomi hosil bo'ladi.

Bir joyni turlicha nomlash toponimikada ijobiy hodisa sanalmasa-da, afsuski kuzatiladi.

Toponimlarning aniq ta'riflangan bir nomni ifodalashi lozimligi, qat'iy bitta nomning ikki yoki undan ortiq so'z bilan ifodalanishi xoh ilmiy-nazariy jihatdan bo'lsin, xoh ta'lim jarayoni nuqtai nazaridan bo'lsin o'zini oqlamaydi, aksincha, chalkashliklarga sabab bo'ladi.

Sirdaryo viloyati toponimlarida bir joyni ikki nom bilan atash ko'p uchraydi. Albatta, buning obyektiv va subyektiv sabablari bor.

Birinchi, viloyat nisbatan yosh, yangi tashkil topganligi uchun bo'lsa kerak.

Ikkinchi, viloyat Mirzacho'l qo'ynida yangidan qad rostladi, viloyatning o'zlashtirilmagan yerlarida oldindan odamlar yashamagan, shuning uchun joylar ham nomlanmagan.

Uchinchi, viloyat 1963-yilda tashkil topgan bo'lsa, 60 yil ichida ikki mafkuraviy tuzumni ko'rishga ulgurdi. Bu, albatta, joy nomlariga o'z ta'sirini ko'rsatdi.

To'rtinchidan, sobiq Ittifoq davrida Mirzacho'l o'zlashtirildi, cho'l obod maskanlarga aylantirildi, gullab yashnadi. Unda turli millat vakillari, O'zbekiston Respublikasi, hatto sobiq Ittifoqning turli respublikalaridan aholi majburiy ravishda cho'lni o'zlashtirish uchun ko'chirib olib kelindi. Ular ko'chib kelib joylashgan yerlarini o'zlashtirdi, obod qildi, shu yerlarda muqim yashab qolishdi va qayerdan ko'chib kelgan bo'lsalar (masalan, Zomin mahallasi, Baxmal qishlog'i) o'sha yerga shu nomni berdilar. Buni to'g'ri holat deb baholaymiz.

Beshinchidan, O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgandan so'ng Sirdaryo viloyatidagi joy nomlari mafkuramizga, milliyligimizga to'g'ri kelmasligi sababli yana o'zgartirildi, bu jarayon hozir ham davom etmoqda. Yuqorida keltirgan sabablarimiz viloyatimizdagi toponimlarning "beqaror"ligiga sabab bo'ldi. Til mustaqilligiga, davlat mustaqilligiga erishgan bo'lsakda viloyat toponimlarini nomlashda quvonarli natijalarga erisha olmadik. Bu holatni joylarni nomlashda byuruqbozlikka, yuqoridan kelgan ko'rsatmaga amal qilishning natijasi sifatida baholaymiz.

Xalqimizda shunday naql bor "xalqning bozori bilan mozoriga tegma". Joylarni nomlashni xalqni o'ziga berish kerak.

Ilmiy poydevori chuqur bo'lmagan har qanday ustqurma bir kun barbod bo'ladi. Sovet davlati parchalanib ketgandan keyin joy nomlari milliy qadriyat qatlamlaridan biri sifatida qaralib, mustaqil toponimik siyosat yurgizila boshlandi, xalq tarixi, madaniyati, tiliga aloqador bo'lmagan shahar va qishloqlar, ko'chalar va boshqa geografik obyektlarning nomlari o'zgartirila boshlandi, tarixiy nomlar tiklandi, qayta nomlandi [8].

Toponimlar xalq ijodi mahsulotlari o'laroq xalq kabi sodda, oddiy, hamma uchun tushunarli bo'lmasa, real haqiqatni aks ettirmasa uzoq vaqt yashay olmaydi. 1989-yilda o'zbek tiliga davlat tili maqomi berilishi geografik obyektlarni nomlash va qayta nomlash siyosatida ham burilish nuqtasi bo'ldi, toponimlarni milliyashtirish harakati boshlandi. 1990-yilda Guliston tumanidagi Frunze aholi punktining shu joyning tarixiy nomi bilan Boyovut qishlog'i deb nomlanishi viloyatimizda bu borada qo'yilgan dastlabki qadam bo'ldi.

Ta'kidlash joizki, geografik obyektlarga nom berishda quyidagi shartlarga rioya qilishni zarur deb hisoblaymiz:

Birinchi, nomning ma'nosi aniq, tuzilishi sodda, qulay bo'lishi lozim.

Ikkinchidan, qo'yiladigan nom tilning grammatik qoidalariga mos kelishi zarur. Nom birgina geografik termin yoki ijtimoiy-siyosiy istilohlardan, birgina o'simlik yoki hayvon nomlaridan iborat bo'lmasligi kerak.

Uchinchidan, bir xildagi nomlar ko'payib ketmasligi lozim, chunki bir viloyat, shahar yoki tumanning o'zida bir xil yoziladigan nom ikkita bo'lsa, chalkashlik tug'iladi. Tarixiy toponimlarni o'zgartirmaslik kerak, ular lisoniy, tarixiy, siyosiy va ilmiy ahamiyatga ega. Xalq o'tmishidan darak beruvchi bunday nomlarni kelajak avlodlar uchun saqlab qolish shart.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, xalqimiz tarixi bilan bog'liq joy nomlarini o'rganish muhim ahamiyatga ega ilmiy tadqiqot hisoblanadi. Mustaqillikning dastlabki kunlaridanoq milliy qadriyat, urf-odat va an'analarni tiklash masalasida muhim ishlar qilinib, milliy tuyg'ularga xos bo'lgan ma'naviyatimiz tiklandi. Tarixiy atamalarni o'rganish, qayta tiklash bo'yicha davlat miqyosida katta ishlar bajarildi. Mustabid tuzum mafkurasining asosiy targ'ibot yo'nalishi hisoblangan atamalarni o'zgartirish, milliy g'oyalar aks ettirilgan atamalarni qo'yish bo'yicha ijobiy ishlar qilindi. Atamalarining ilmiy-nazariy asoslari yaratilib, joy nomlarini qo'yish, o'zgartirish, bekor qilish bilan bog'liq tarixiy yo'nalishlar belgilanib, shaxslar nomini qo'yish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilganligi quvonarli bo'ldi.

O'zbekistonning nisbatan yangi tashkil topgan hududi hisoblangan Sirdaryo viloyatiga xos tarixiy-topologik manbalar ma'lum ma'noda o'rganilmoqda, mavjud atamalar umumlashtirilib, ilmiy, nazariy jihatdan asoslab berilmoqda. Sirdaryo viloyati ko'p urug'li, ko'p tilli xalqlar yashaydigan hudud hisoblanib, aholi tiliga, urf-odatlariga mos kelmaydigan atamalar ham mavjudligi kuzatiladi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasining "Davlat tili haqida"gi Qonuni qabul qilinganining o'ttiz yilligini keng nishonlash to'g'risida"gi PQ-4479-son qarori.
2. Begmatov E. Joy nomlari – ma'naviyat ko'zgusi. – Toshkent: Ma'naviyat, 1998. – 64-b.
3. Do'simov Z., Egamov X. Joy nomlarining qisqacha izohli lug'ati. – Toshkent: "O'qituvchi", 1977. – 176-b.
4. Zokirov A. Toponimiya Djizakskoy oblasti Uzbekskoy SSR: avtoref. diss... kand. fil. nauk. – Toshkent, 1991. – 25-s.
5. Xodjiyev M., Qudratov S., Samadov B. Sirdaryo tarixi / Monografiya. "Ziyo" nashriyoti. – Guliston, 2020.
6. Pirmqul Do'st Muhammad. Sirdaryo kecha va bugun (Mirzacho'lni o'zlashtirish tarixi). IV qism. – Guliston, "Zar qalam" nashriyoti, 2002.
7. Qorayev S. Toponimika. – Toshkent: "O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati" nashriyoti, 2006. – 320-b.
8. O'zbek tilining izohli lug'ati. Besh tomlk, V tom. – Toshkent, 2006.
9. Abbosali Vafoiy, Sherali Avezmetov // O'zbek tiliga o'zlashgan forscha so'zlar. – Toshkent "Movarrounahr" nashriyoti – Tehron "Al-hudo" xalqaro nashriyoti, 2005.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/2 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).